

NACIONALINĖ SVEIKATOS TARYBA

POSĖDŽIO „VAIKŲ SVEIKATAI PALANKESNĖS MITYBOS SISTEMA LIETUVOJE“ SPRENDIMAS

2022 m. sausio 26 d. Nr.

Vilnius

Nacionalinė sveikatos taryba (toliau - Taryba) posėdžio, vykusio 2022 m. sausio 26 d., metu aptarė vaikų sveikatai palankesnės mitybos sistemą Lietuvoje, realijas, galimybes ir perspektyvas. Pažymėta, kad pastaraisiais metais stebimi žymūs teigiami pokyčiai organizuojant vaikų maitinimą. Lietuvoje yra sukurta vaikų sveikatai palankesnės mitybos teisinė bazė. Pagrindiniuose nacionaliniuose teisės aktuose – Lietuvos Respublikos maisto, Visuomenės sveikatos priežiūros, Socialinės paramos mokiniams įstatymuose yra reglamentuota vaikų maitinimas, mityba ir maisto sauga. 2011 m. lapkričio 11 d. LR sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V-964 patvirtintas „Vaikų maitinimo organizavimo tvarkos aprašas“, patvirtinta visa eilė rekomendacijų vaikų maitinimo klausimais, vyksta Žemės ūkio ministerijos koordinuojama „Vaisių ir daržovių bei pieno ir pieno produktų vartojimo skatinimo vaikų ugdymo įstaigose“ programa, kuriai įgyvendinti teikiama Europos Sąjungos finansinė parama, taip pat teikiama parama skirta, ekologiškų ir pagal nacionalines žemės ūkio ir maisto kokybės sistemas užaugintų produktų, vartojimo skatinimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Tačiau nežiūrint į teigiamus pokyčius, 2016 ir 2020 metais atlikto, Higienos instituto koordinuoto, mokyklinio amžiaus vaikų gyvenamosios tyrimo ir konkrečiai mokinių mitybos įpročių tyrimo duomenys rodo, kad tik kas antras Lietuvos mokinys pusryčiaus kiekvieną dieną ir per ketverius metus ši situacija nepagerėjo. Vertinant mokyklinio amžiaus vaikų daržovių ir vaisių vartojimą pastebėta, kad jis yra nepakankamas ir situacija Lietuvoje pablogėjo. Tik kas trečias mokinys daržoves (32,3 proc.) ir vaisius (34,7 proc.) vartojo kasdien. Stebėta, kad mergaitės daržoves ir vaisius vartojo dažniau negu berniukai. Taip pat daržovių, vaisių vartojimo įpročiams įtakos turėjo mokinių amžius – vyresni mokiniai vaisius vartojo kasdien rečiau nei jaunesni mokiniai. 2019 – 2020 metais Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centro atlikto „Mokyklinio amžiaus vaikų mitybos įpročių, faktinės mitybos ir fizinio aktyvumo įpročių tyrimo“ duomenys rodo, kad nepriklausomai nuo amžiaus net kas penktas vaikas kasdien (vieną

ir kelis kartus per dieną) vartoja sveikatai nepalankius maisto produktus – bulvių, kukurūzų ir kitus traškučius, kitus riebaluose virtus, skrudintus ar spragintus gaminius.

Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos 2021 m. duomenimis vaikų maitinimą vykdo 2273 maisto tvarkymo subjektai, daugiausiai iš jų – ikimokyklinių įstaigų maisto tvarkymo veikla užsiimantys subjektai (51 proc.). Lyginant 2019 – 2020 metų duomenis, pagal vaikų maitinimą vykdančiose įmonėse užfiksuotus pažeidimus, stebima nustatytų bendrų higienos (2 proc.) ir technologijų (4 proc.) pažeidimų mažėjimo tendencija, o apie 30 proc. nustatomų pažeidimų fiksuojama, kuomet nesilaikoma Vaikų maitinimo organizavimo tvarkos aprašo reikalavimų: maitinimas tiekiamas ne pagal valgiaraštį, patiekalai gaminami ne pagal technologines korteles, tiekiamos draudžiamos naudoti produktų grupės, nepatvirtinti valgiaraščiai, nesilaikoma vaikams maitinti tiekiamų maisto produktų ir patiekalų dažnumo.

Taryba, išklausiusi pranešimą, pateiktus 2022 m. sausio 17 – 21 d. Tarybos atliktos apklausos „Vaikų sveikatai palankesnės mitybos sistema Lietuvoje“ rezultatus, diskusijas, dalyvaujant Seimo Sveikatos reikalų komiteto nariams, Sveikatos apsaugos, Švietimo, mokslo ir sporto, Žemės ūkio ministerijū, Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos, Higienos instituto, Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centro, Lietuvos savivaldybių asociacijos, Savivaldybių visuomenės sveikatos biurų, švietimo įstaigų, Lietuvos tėvų forumo, Lietuvos dietologų draugijos, dietistų, vyriausiųjų virėjų ir konditerių asociacijų atstovams, atkreipia dėmesį, kad:

- tikslinga koreguoti, tobulinti teisės aktų nuostatas, reglamentuojančias vaikų maitinimą;
- maitinimo organizavimas ugdymo įstaigose yra savarankiška savivaldybių funkcija, todėl kokybiškos, pilnavertės mitybos organizavimas labai daug priklauso ir nuo savivaldybėse priimtų teisės aktų bei jų vykdomos priežiūros;
- nepakankamai reglamentuoti ugdymo įstaigose maistą gaminančių asmenų kvalifikaciniai reikalavimai, kvalifikacijos tobulinimas;
- nepakankamai veiksmingai į maitinimo organizavimo procesą, procedūras įtraukiamos ugdymo įstaigų bendruomenės.

Taryba, siekdama tobulinti vaikų sveikatai palankesnės mitybos sistemą, n u s p r e n d ž i a:

1. Siūlyti *LR Vyriausybei*:

- 1.1 skatinti maisto produktų gamintojus keisti maisto produktų sudėtį, gaminti su mažiau druskos, cukrų, sočiųjų riebalų;
- 1.2 plėsti bendrojo ugdymo įstaigose vaikų, gaunančių nemokamą maitinimą, skaičių, nevertinant šeimos pajamų, padidinti Žemės ūkio ministerijos vykdomų programų apimtis, kad vaisiais ir daržovėmis būtų aprūpinti ir vyresni vaikai;
- 1.3 skatinti tiekėjus, gamintojus, vaikų maitinimo organizavime dalyvaujančius subjektus sudaryti palankesnes sąlygas vaikų maitinimo organizavimui, skatinti trumpų maisto

tiekimu grandinių diegimą, pagal nacionalines žemės ūkio ir maisto kokybės sistemas užaugintų produktų, ekologiškos produkcijos gamybos didinimą ir tiekimą.

2. *Centrinei perkančiajai organizacijai:*

2.1. peržiūrėti ir papildyti maisto produktų katalogą, didinant ekologiškų produktų įsigijimo galimybę;

2.2. atkreipti dėmesį į siūlomų maisto produktų kokybę, atitikimą teisės aktuose nustatytoms normoms, kontroliuoti tiekėjus.

3. *Sveikatos apsaugos ministerijai:*

3.1. kartu su Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, koreguoti Lietuvos higienos normos HN 21:2011 „Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ nuostatas, numatančias pertraukų organizavimo laiką, trukmę, siekiant užtikrinti optimalų maitinimui skirtą laiką ir trukmę;

3.2. reglamentuoti, kas gali rengti perspektyvinius, dienos bei pritaikytus valgiaraščius. Siūlytina, kad tai darytų dietistai, mitybos studijų srities išsilavinimą turintys specialistai;

3.3. koreguoti dietistų licencijavimą reglamentuojančius teisės aktus, nes pagal šiuo metu galiojančius teisės aktus jie negali dirbti ugdymo įstaigose, visuomenės sveikatos biuruose, o vadovaujantis gerosiomis savivaldybių praktikomis jie yra būtini, vykdant maitinimo organizavimo ar jo priežiūros funkcijas;

3.4. parengti tėvams, medikams skirtas kūdikių ir mažų vaikų maitinimo rekomendacijas;

3.5. įvertinti vykdomų vaisių ir daržovių, pieno ir pieno produktų vartojimo skatinimo programų poveikį vaikams rekomenduojamų paros maistinių medžiagų ir energijos normoms.

4. *Lietuvos savivaldybių asociacijai kartu su savivaldybėmis:*

4.1. siekti efektyvesnio ugdymo įstaigų bendruomenių įtraukimo, sprendžiant su maitinimo organizavimu susijusius klausimus, didinti sveikatai palankios mitybos prieinamumą ir pasiūlą;

4.2. įgalinti ugdymo įstaigų bendruomenes priimti sprendimus dėl maitinimo organizavimo bei maisto produktų įsigijimo;

4.3. įgalinti ir teikti metodinę pagalbą ugdymo įstaigų vadovams, organizuojant maisto produktų ir/ar paslaugų tiekėjų atrankos ir priežiūros procedūras, užtikrinant maksimalius maisto produktų, tiekėjų veiklos kokybės standartus;

4.4. reglamentuoti atsakomybes tarp sektorių. Įsivertinti vaikų mitybos ypatumus savivaldybėse, maitinimo organizavimo iššūkius (infrastruktūrinius, personalo, požiūrio ir kt.) ir kompleksiskai spręsti maitinimo organizavimo, vaikų mitybos įpročių gerinimo, maisto švaistymo, švediško stalo sistemos diegimo klausimus savivaldybės ugdymo įstaigose, nepriklausomai nuo jų pavaldumo, įtraukiant tėvus, nevyriausybinės organizacijas, sveikatos, švietimo ir kitus sektorius;

4.5. siekti glaudesnio bendradarbiavimo tarp ugdymo įstaigų, jų administracijų, visuomenės sveikatos priežiūros biurų, Maisto ir veterinarijos tarnybos sprendžiant neatitiktųjų klausimus;

- 4.6. skleisti gerosios patirties pavyzdžius, vykdyti tėvų, vaikų ir maitinimo organizavime dalyvaujančių subjektų švietimą ir kvalifikacijos kėlimą vaikų mitybos klausimais.
5. Lietuvos vyriausiųjų virėjų ir konditerių asociacijai:
- 5.1. reglamentuoti ugdymo įstaigose maistą gaminančių asmenų kvalifikacinius reikalavimus, organizuoti kvalifikacijos tobulinimą.
6. Lietuvos maisto pramonės asociacijai:
- 6.1. skatinti gamintojus užtikrinti maksimalius maisto produktų tiekiamų vaikams kokybės standartus.
7. Žemės ūkio ministerijai, Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai:
- 7.1. užtikrinti ugdymo įstaigoms ir vaikams tiekiamų maisto produktų atitikimo keliamiems reikalavimams kontrolę;
- 7.2. skatinti augintojus, gamintojus tiekti ekologišką produkciją švietimo, socialinės globos ir kitoms įstaigoms vykdančioms vaikų maitinimą.
8. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai, aukštosioms mokykloms.
- 8.1. Organizuoti vaikų maitinimo procese dalyvaujančių subjektų kvalifikacijos kėlimą.

Pirmininkas

Algirdas Utkus